

1 класс

Бижик өөрөдидилгези

Аа

Аъттанза, аъттанзын

Аалдары ундур аъттанзы

Аалдан ундур аъттангаш

Артты, сынны

Ажыр чортсун

Артты, сынны

Ажыр чорткаш,

Ажыл- херээн

Ам-даа кылзын

Аа

Авий – шавий тургускан

Анаа эвес ийи чагы

Ортузунда курлуг

Ол чуу деп ужугул

Адыр чагы ышкаш

А-нын ужуу бо – дур

Авай, ачай дээрде

А-ны баштай бижиир

Ажылдазын, ажылдазын

Ажылдааштын арга тыпсын

Арга тыпкаш, алдар четсин!

А – аа

А – а – а !

аа - а

Лл

Тывызык

Удазын озептиг,

Узун хөну сынныг.

Чуу – дур ол?

Лл

Уран – шевер даарап кылган

Угулзалыг идик ышкаш

«**Л**» деп ужук бо-ла болгай.

ал – аал

ла – лаа

ла – ал

А – ла

Лаа – аал

Лаа ал.

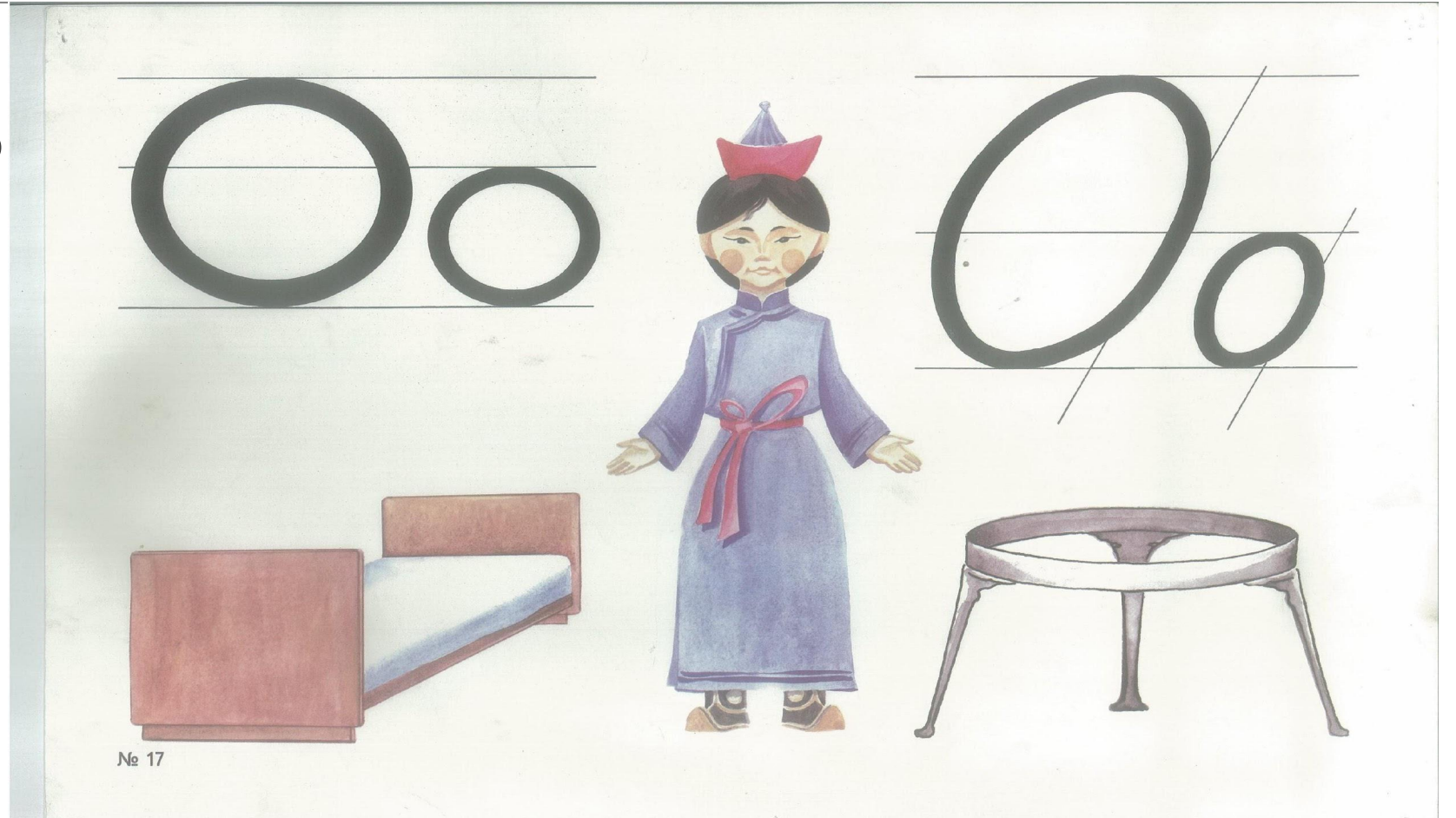
Оо

Ортузу хос дээрбек

О- нун ужуу бо – дур

О- ну кижичууктап

Ойнаксаазы келир

Oo

Ойназа

Ойназын

Оолдар шупту ойназын

Оолдар шупту ойнааштың

Ойнаарагын ойнатсыннар.

O – oo

Oo – o

Oл – оол

Ол аал.

Ол оол.

Ол лаа.

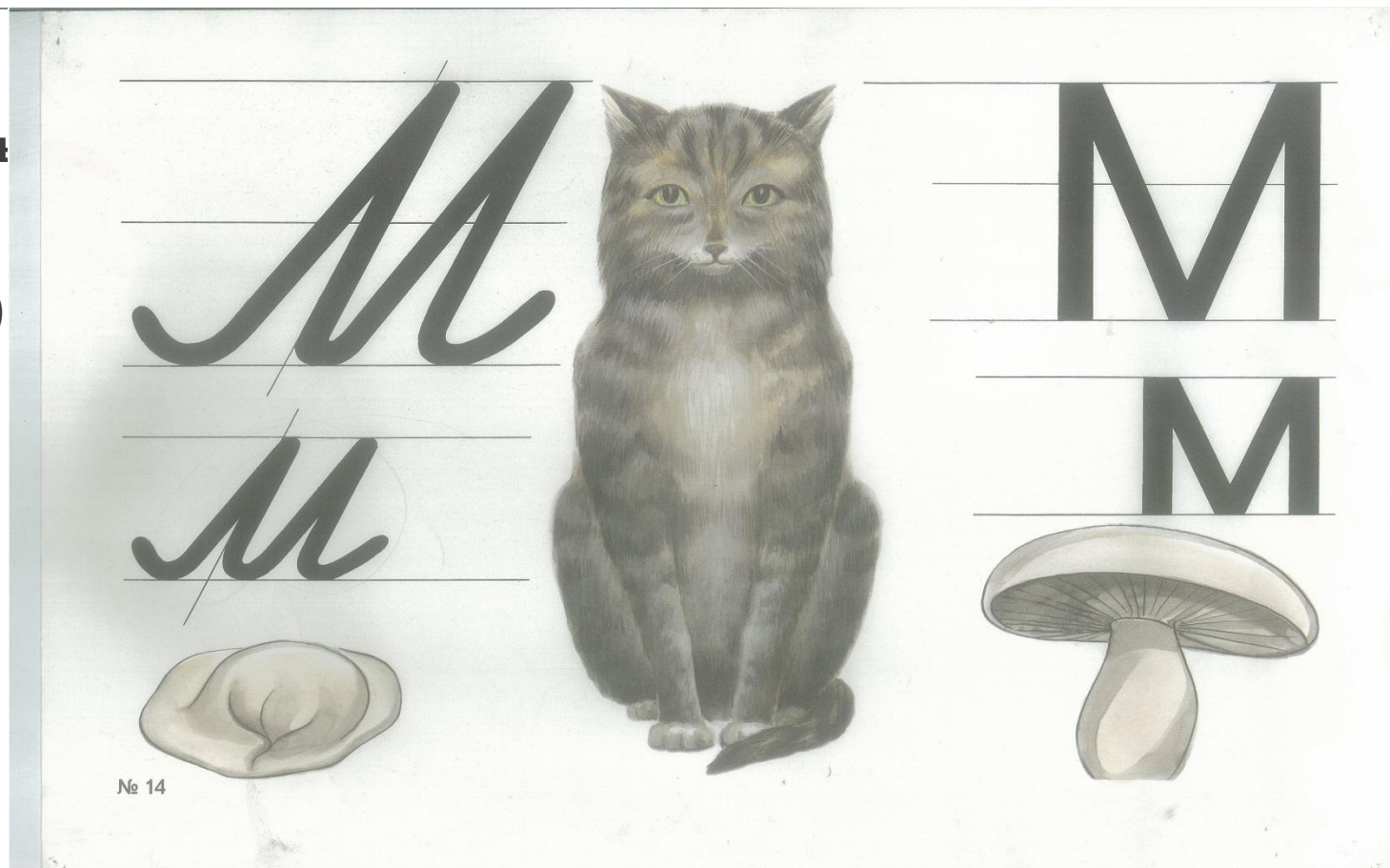
Мм

Тывызык

Эъттин хээнчээн шугланды

Ээтпек ак шляпа болду

(манчы)

Мм

Малдаза

Малдазын,

Малы ковей

Малчын болзун!

ма – маа

ам – аам

ом – оом

мо – моо

мал

ма – ам

а - ма

маа – аам

Ол а–ла мал.

Сс

Дагалыг аът

Даалыктаар.

Изи «С» бооп

Илдең артар

Сс

Сырынназа

Сырыназын

Сыннар бажы

Сырынназын

Сыннар бажы

Сырыннааштын

Сыгыргазын

Сыйтылатсын

ас-аас

са-саа

ос-оос

со-соо

маас-моос

са-лаа

Ол ас.

Ол аас.

Нн

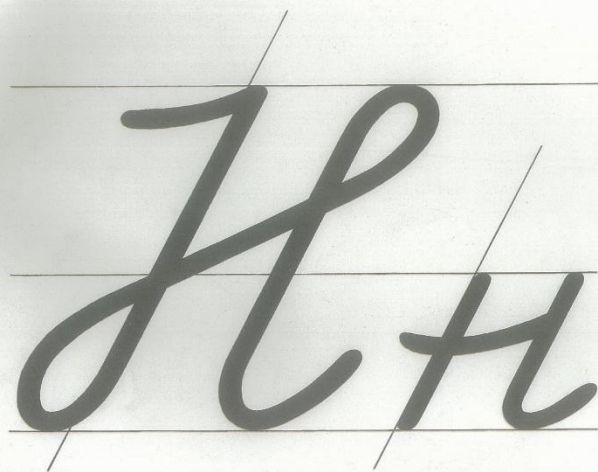
Тывызык

Ийи чагы аразында

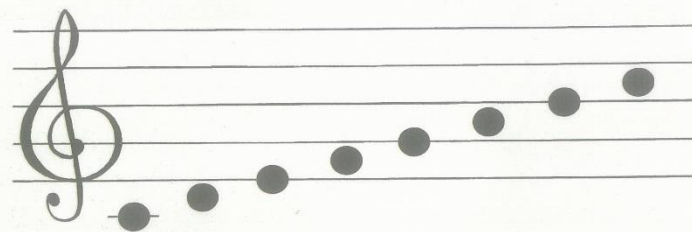
Шөйбек демир быжыглап каа

Шөлээн-хостуг үемде кээп,

Илдик чокка туттунар мен.

№ 15

Нн

ан-аан
сал.

на-наа
сана.

он-оон
санаал.

но-ноо

са-наал

ма-наал

сан-саан

Ол ном

Санаа маа

Са-наа

Ма сан

А-маа мана.

Чч

Тывызык

Чучак хептиг чарашпай.

Чугаазы чок чарашпай

Чем чивес чарашпай.

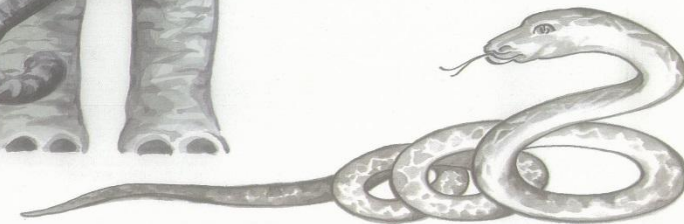
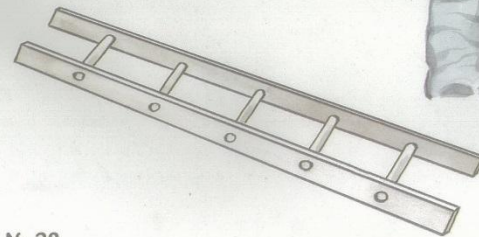
Черге чорбас чарашпай.

(Ойнаарак)

Чч

чч

Чч

ч о нар

руу

чо-нар

ч ы ры

чы-рыыр

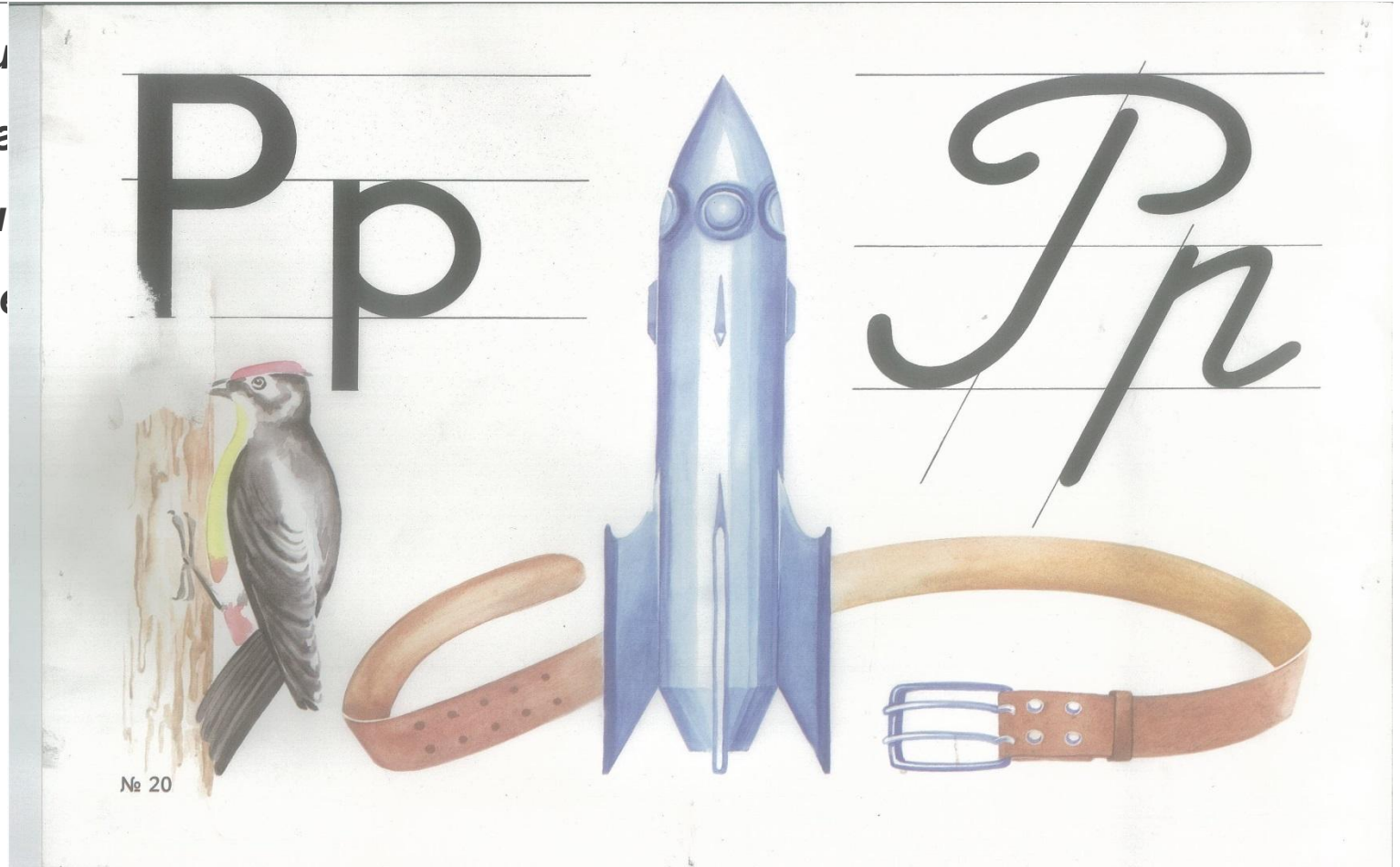
ч у

чу-

Уран-малчын. Малы чы-раа. Саан-чы
малын саар.

Рр

*Ховаганнар тудар дээш
кончуг нарын аргып ала
узун сыптыг шүүрээжи
угун уктап танып көрсө*

Рр
р р а а

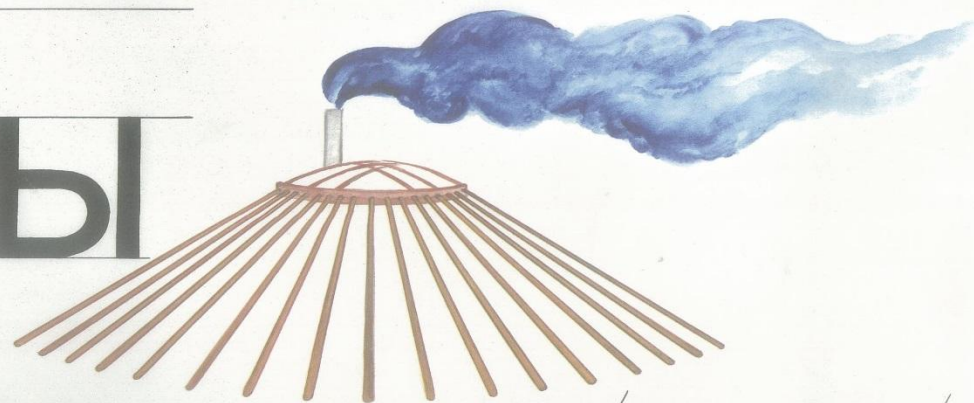
руу	
ар-аар	ур-
уур	
ры-рыы	ор-
оор	

*Харжыгаш, харжыгаш
казыргылай эстеп,
кайыын тура чаап тур,
харга куштар, аң-мең,
Кижиганчап черле
өөрүвес боор!*

Ыы

*Ырлаза - ырлазын,
Ындыннандыр ырлазын,
Ындынандыр ырлаашты
Ынак черин ырлазын.*

Ыы

№ 32

Ыы

ЫЫ

НЫЫ

ЧЫ-ЧЫЫ

СЫЫ

СЫ-

Ы

Ы

Уу

Улгатса – улгатсын,
Улгаткаштың
Уран болзун.

Уу

Кушкаш ужуп чор.

Кушкаш ойнап тур.

Кушкаш ырлап тур.

Кушкаш ужа берген

у-уу

су-суу

чу-чуу

лу-луу

ну-нуу

ур-уур

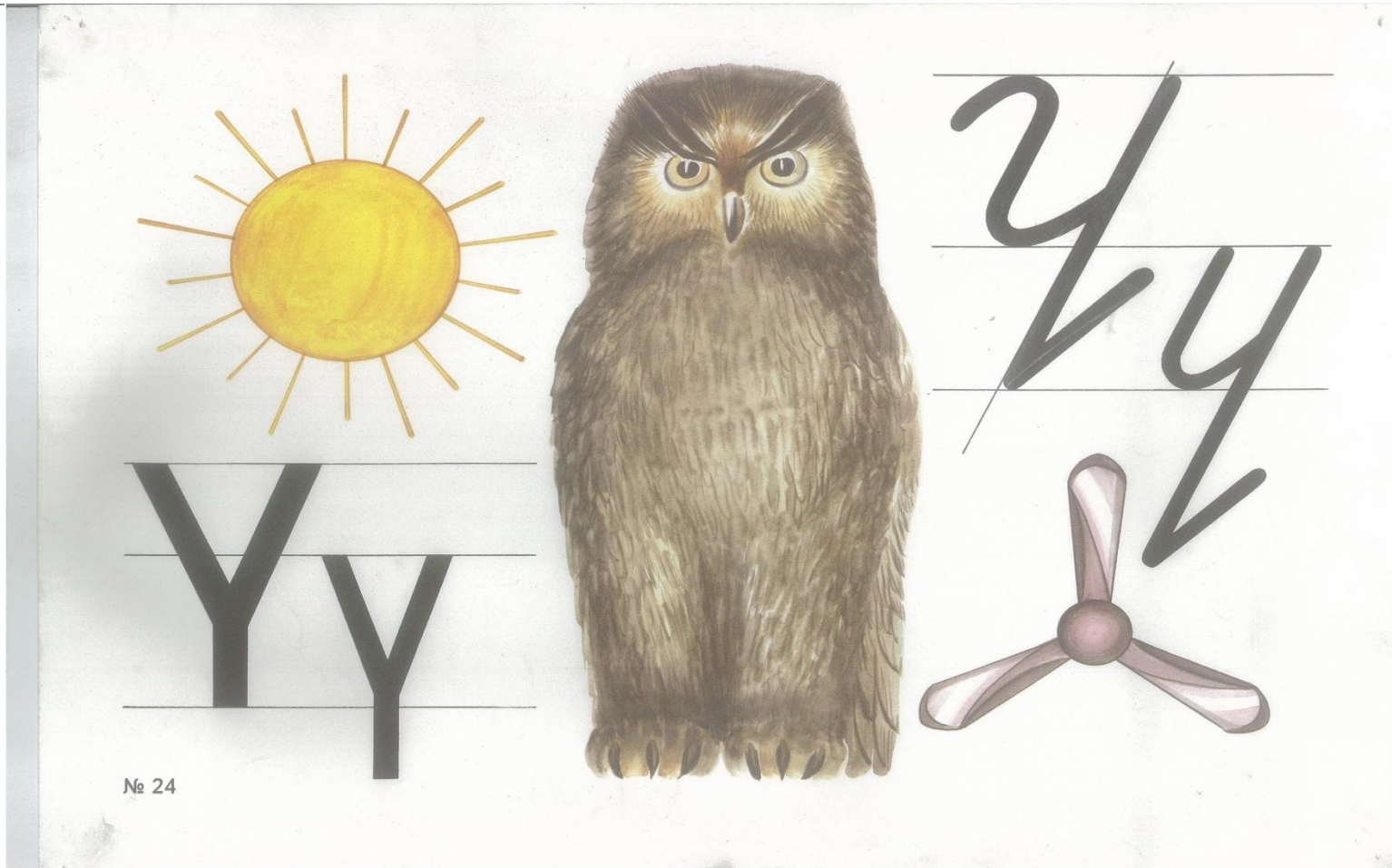
Үү

Үнзе

Үнзүн

Үнгештиң

Үнүш болзун.

Ү Ү

Үнүш-оьтту салып бээрге,

үглеп чиптер анайларым.

Үндүрер дээш сүре бээрге,

үскүлей бээр анайларым.

ҮҮН

МУ-МҮҮ

ҮС-ҮҮС

ЧҮ-ЧҮҮ

ҮМ-ҮҮМ

НҮ-НҮҮ

ҮР-

ҮҮР

Ии

Инектезе

Инектезин

Итпектээрге

Итпик тотсун

Ии

Ийи чагы аразынга

Ийлендир бир чагы салган.

«Ине» деп сөске бжииривис

«И»и деп үжүк тыптып келген

И-ИИ

ИС

ЧИ-МИС

МИ-МИИ

ИС-ЧИ

СИ-

ЛОС

ЧИ-ЧИИ

И-мир

чиир

БИ-БИИ

Ээ

Эзерлезе Эзерлезин

Эмдик аътты

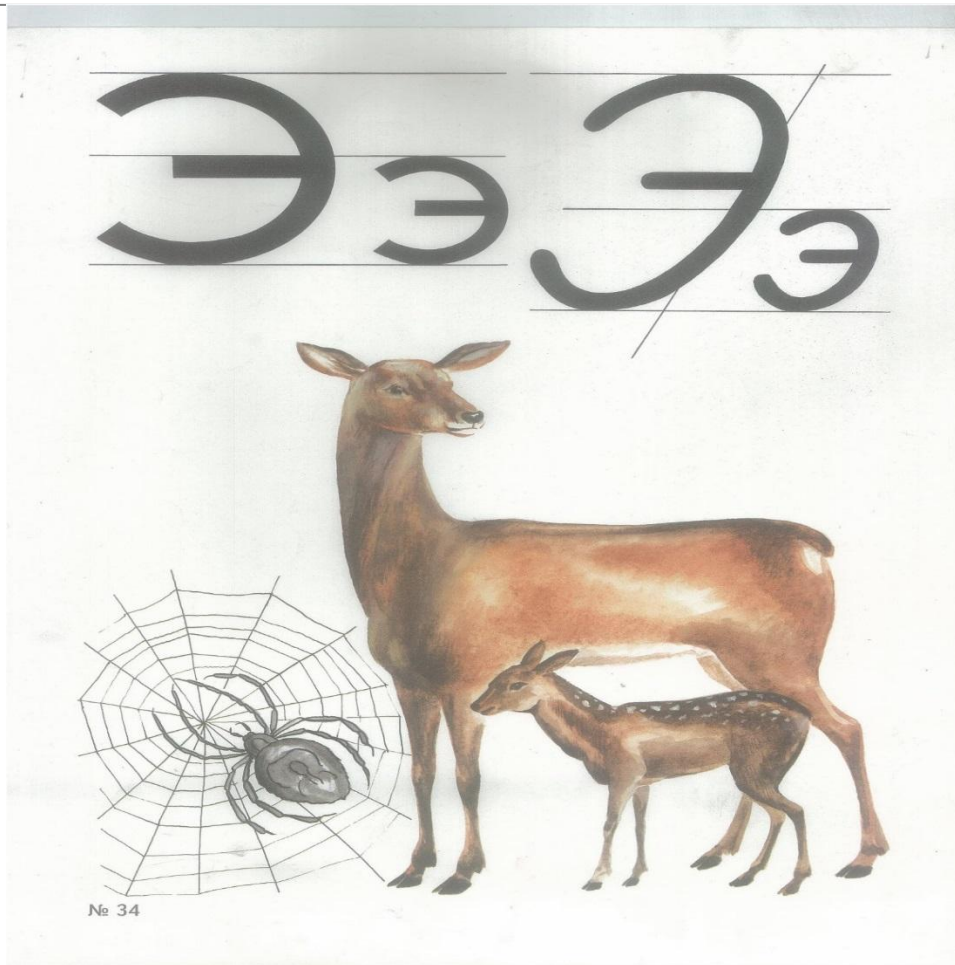
Эзерлезин

Эмдик аътты

Эзерлээштиң

Экер, эрес

Эр диртсин!

Ээ

Ча, согун холумда

Часпас адар оол мен.

Ынчалза-даа кириш чок

Ындыг чүү – деп үжүгүл?

Тергиин эки билирим

дедир «Э» деп үжүк – түр.

риил

ЭМ-ЭЭМ

лир

эл-ээл

риир

ЭМ-НИ

ЭМ-ЧИ

ээр-

э-

Ее

*Огородка, чалга-даа
Ооң ажыын көрдүвүс.
Дырбааш болуп чалга
Дыка - ла үр ажылдаар.*

Ее

на

Ме

Се

ре

не

Се-рен

сен -

Ш ш

Шынаалаза

Шынаалазын,

шыырак малды

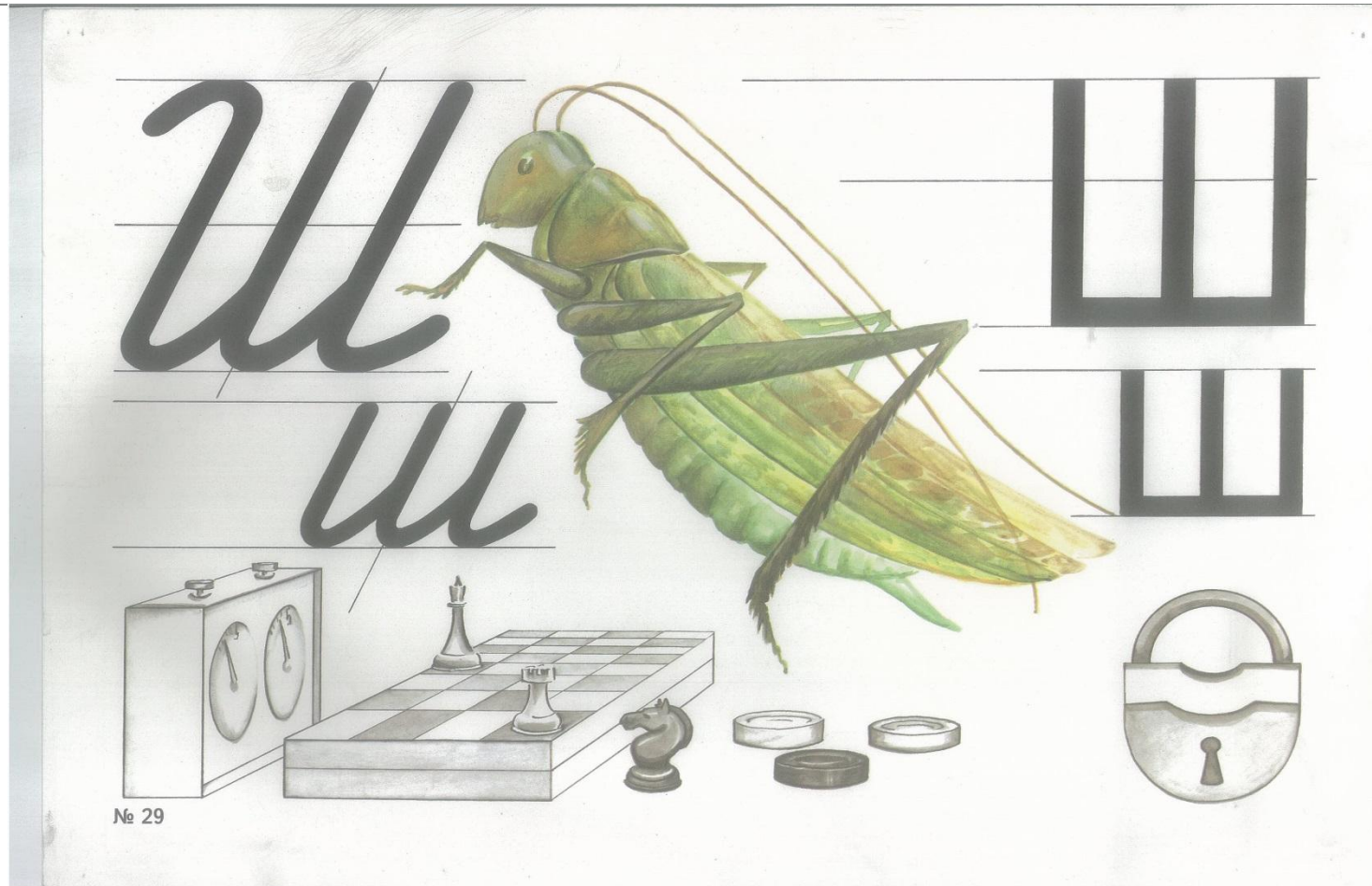
Шынаалатсын,

Шыырак малды

Шынаалаткаш.

Шынаа – көккө

Семиртсин!

Ш ш

Олурарым борбак сандай

Ойтур кагза, «Ш»-ка дөмей.

Ша-ла

рым

Ши-ри

Ши-рээ

ша-ры

шо-ру

шу-ру

ша-

шүүр

шоор

Ө ө

Өөрөнзе өөрөнзин

Өөрү-биле

Өөрөнзин,

Өөрү-биле өөрөнгөштү.

Өөрүшкүн өжүрбезин,

Өөрүшкүзүн өжүрбейн.

Өөрү дешпип,

Өндүр чорзун!

Ө ө

«О»деп үжүк чуглуп чорда,
Ортузунга доора шыйыг
Өжээн ышкаш чыда каапкан-
«Ө» деп үжүк болу берген.

Өр – өөр
Ө-рү
Өө-рү
Ө-ре-ме

Д д

Даалыктаза

Даалыктазын

Дазырадыр

Даалыктазын

Дазырадыр

Даалыктааштың

Далай кыдыы четкеш кел:

Дд

Хүндөн башты чажыраар дээш,

Хүннүң кедер шляпам бар.

Терезин-даа, кандыг-даа боор.

«Д» деп үннүң үжүү ол –дур.

Да-даа

До-доо

Де-дээ

Дө-дөө

ды-дыы

ду-дуу

ди-дии

дү - дүү

Бб

Барбалаза

Барбалазын,

Барба долдур

База тараа.

Буга база бустазын

Булут база бусталзын

Булут база бусталзын

Буга база бустазын.

ББ

Борбак хырынныг хирезинде,

Боду кадыыр ышкаш баштыг.

Кандыг үжүк ындыг ийик?

Харыылаптар кижиге бар б

Ба-баа

Бы-быы

Бе-бээ

Би-бии

бо-боо

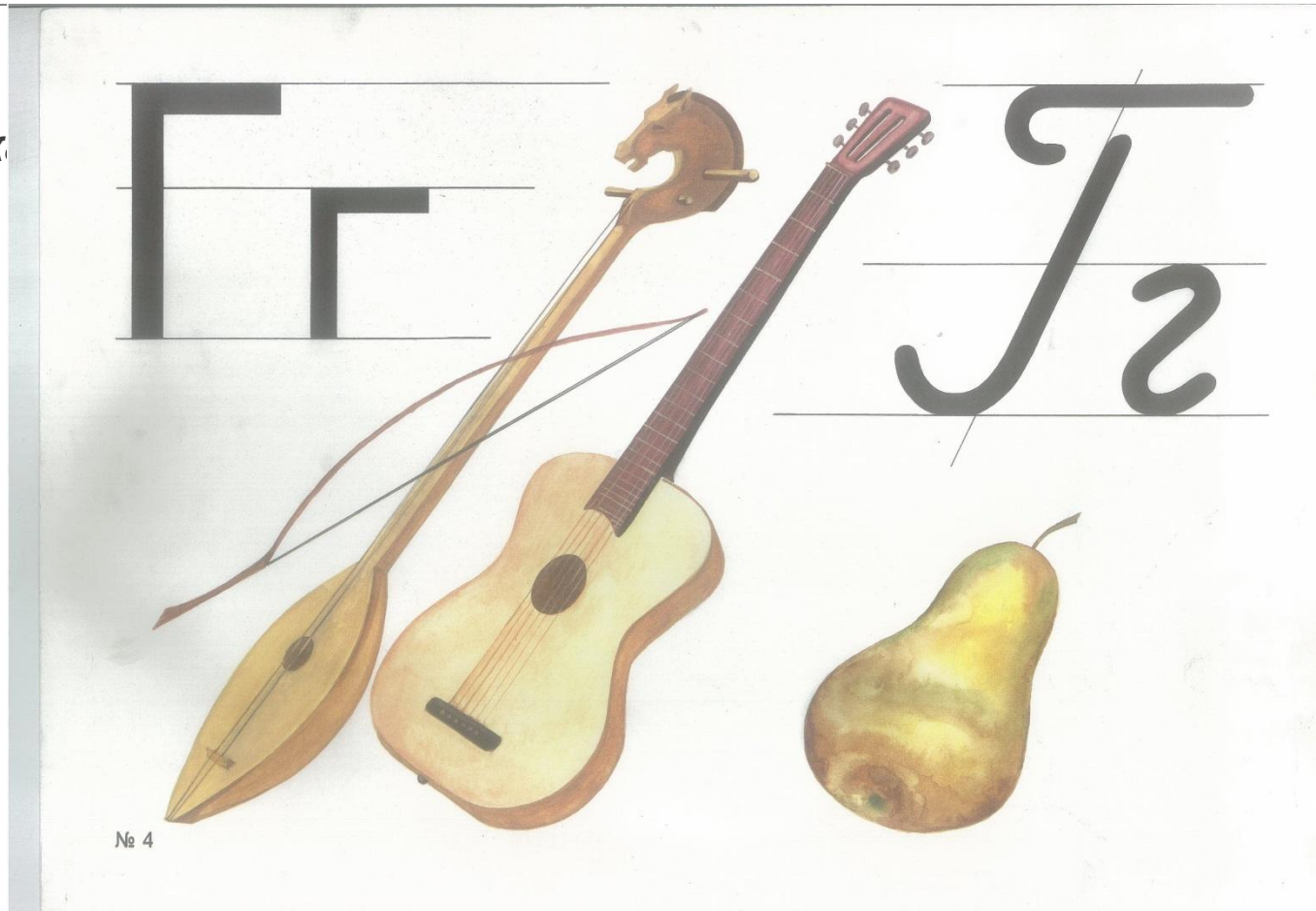
бу-буу

бе-бее

бү-бүү

Г г

*Эгиннепкен үжүүн көр даан,
Ээтпек баштыг кадыыр ышк.
Оолакчыгаш ооң – биле
Оранчок хөй сиген кескен,
Ону кандыг үжүк дээр бис?*

Г г

га-гаа

го-гоо

ге-

гээ

ги-гии

гө-гөө

гү-

гүү

Арга-өрге

агаар-

дугаар

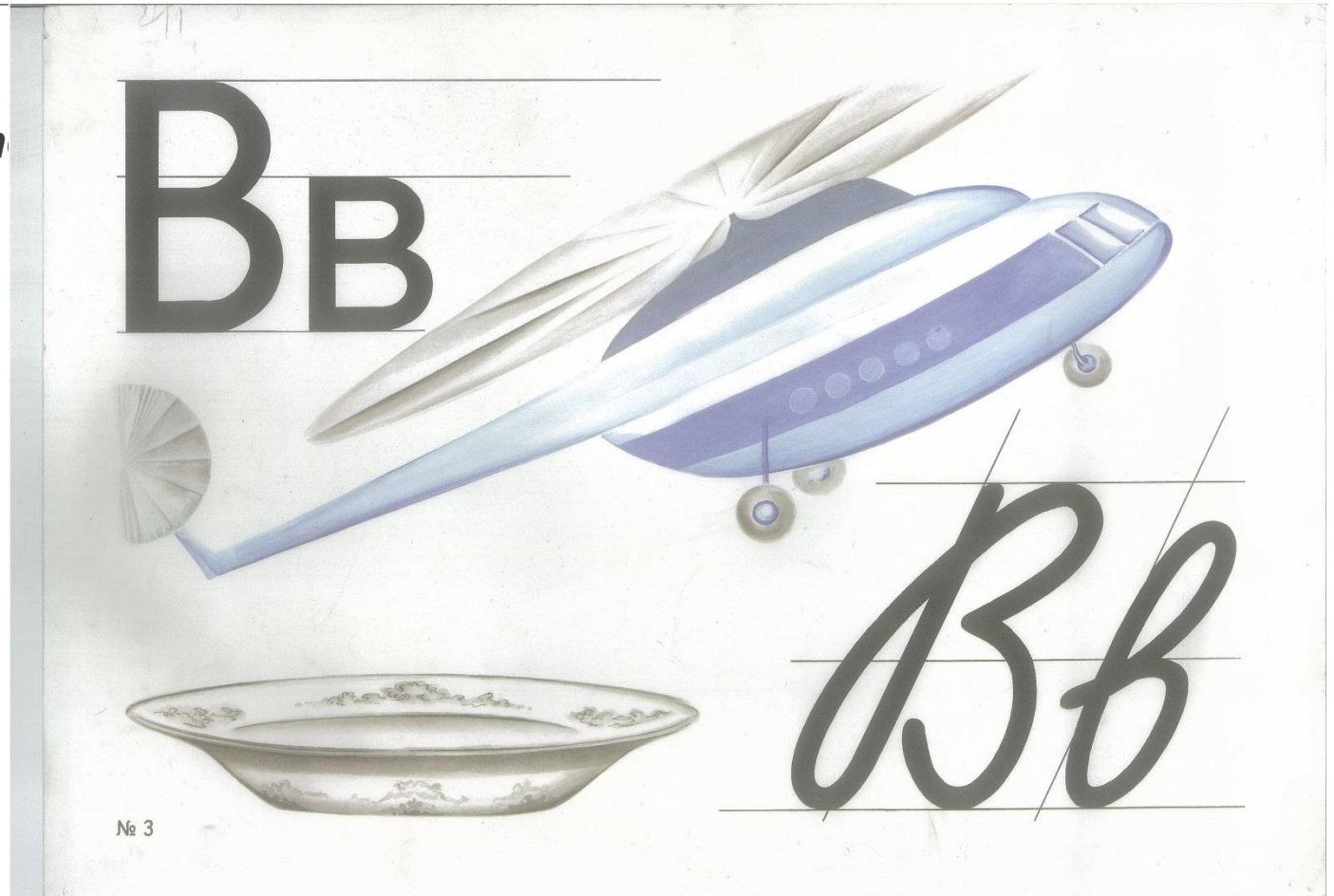
Сырга-серге

чагаа-

чугаа

В в

*Хөглүг, эрес кымыскаяк
Ажылдаар дээш даңгаар эрт
Көвүрүглөп кежип алган,
Аргадыва базып бар чор.*

ВВ

Ва-вы

Во-ву

Ве-ви

Ве-вү

А-ва

ШИ-ВИ

ШИ-

ВЭЭ

А-вам

ШЫ-ВЫГ

ШЫ-

ВЫЫ

Тт

*Тараала,
Тараала,
Тараалыгда
Тодуг – догаа!*

Т Т

Маска туткан

Манжап ор мен.

Угааныгбай,

Уктап таны.

Та-ты

то-ту

Те-ти

тө-тү

рЭЭН

та-раа

тор-га

тө-

тор-лаа

тор-гу

тү-мен

Кк

Каттырза

Каттырзын,

Хамык чонну

Каттыртсын,

Хамык чону

Каттыргаштың

Кара баарын

Кадырзын.

Кк

Дески черге оожум хонган

Дээлдигенге кончуг дөмей

«К» деп үжүк ылап – дыр бе?

Катап – катап көрүңер даа

Ка-кы

ко-ку

Ке-ки

кө-кү

кас-кыс

көс -

күс

куу-куулар

Пп

Пактаза

Пактазын

Пагын долдур

Пактазын!

№ 19

П п

*Хаалга ажык, кириңер че,
Кажык адып маргылдажыыл.
Меңээ кым-на уттура-дыр,
«П» деп үжүк болу берген.*

Па-пы

Пе-пи

пак

паш

пөш

по-пу

пө-пү

пөс

Н, н

Даңгаар эртен «Н» - даа чүү бо

Далаш-биле халып орда,

Ээжээндиве, канчап чүве,

Элдеп кержек кадалган дээр.

Н,ң

Аң

Соңга

таңма

мең

коңга

чаң

чуңма

чең

Сээң

Мээң

ооң

аңаа

Xx

Хойжулаза

Хойжулазын

Хондур-дүндүр

Хойжулазын,

Хондур-дүндүр

Хойжулааштың

Кодан сыңмас

Хойлуг болзун.

Хх

Узун чудук хирээлээрде,

Ууп чадап хинчектенмес.

Даван – даяк болган үжүүм

Таныыр силер, боданыңар.

Ха-хы

Хе-хи

хо-ху

хө-хү

хар

хор

хир

хол

хөл

хыл

Зз

Эник ээрзин

Элик огурзун

Элик шуут огурзун

Эник шуут ээрзин.

Зз

Зз

№ 9

Зз

Чүгө домей үжүк – түр че,

Чүү деп бодаар силер, оолдар?

за-зи

зо-зү

зе-зи

зө-зү

бызаа

эзер

чизе

дозу

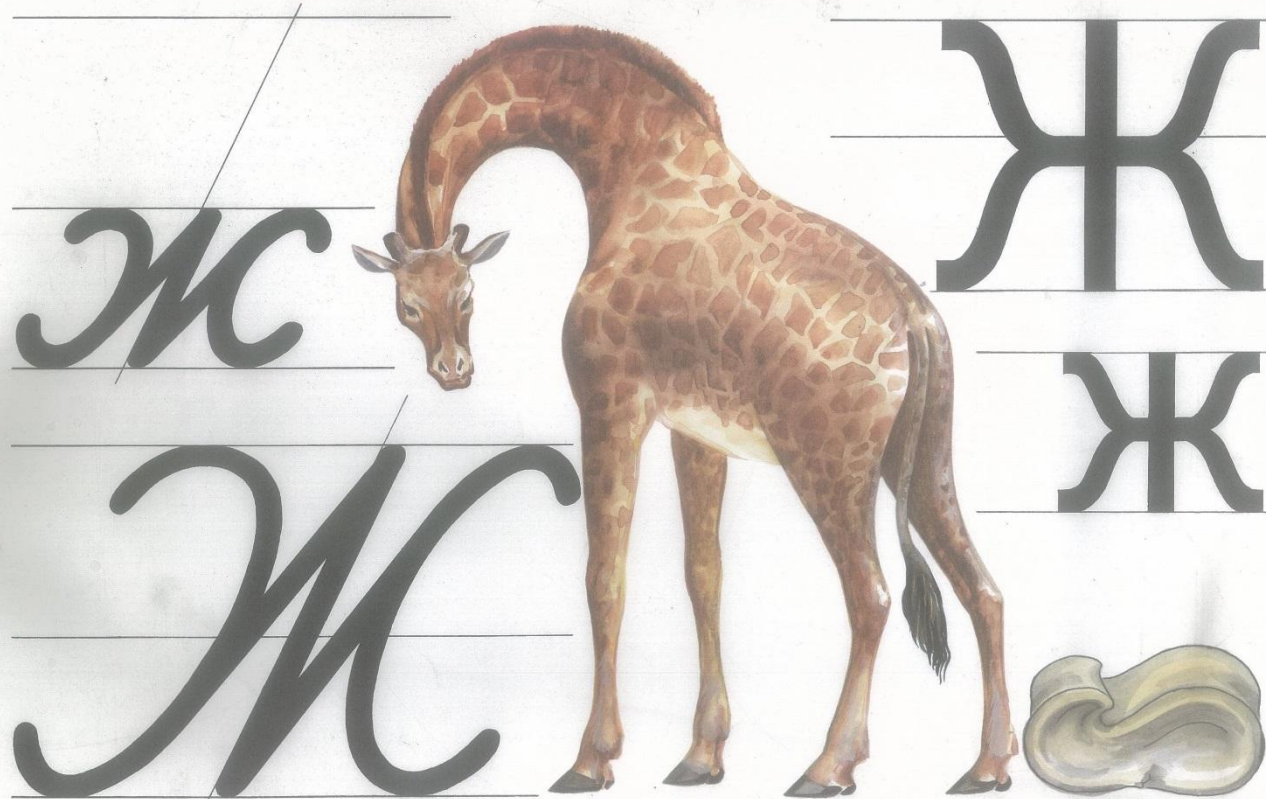
эзир

мерзе

Жж

*Кижини кижиге кижиге дээр,
кижини кижиге кижиге дээр.*

*Кижини кижиге кижиге дивеск
кижини кижиге кижиге дивес.*

Жж

*Хайылбас, эзилбес дээш,
Харжыгаш-даа чүзү боор,
Изиг хүнден дескеш,
«Ж» деп үжүк болу берген.*

Жа – жаа	ЖЫ-ЖЫЫ	ЖО-ЖОО	жу-
жуу			
Же – жээ	ЖИ-ЖИИ	ЖӨ-ЖӨӨ	жү-
жүү			

Йй

Ййи чагы аразынга

Ййленген оол ырлап орда,

Имир дүжүп, чартык ай – да

Ййниң кырын дуглай апкан.

Йй

Ай ий дой хой

Ой өй бай хөй

Борбак ай. Чирик ай. Бичии

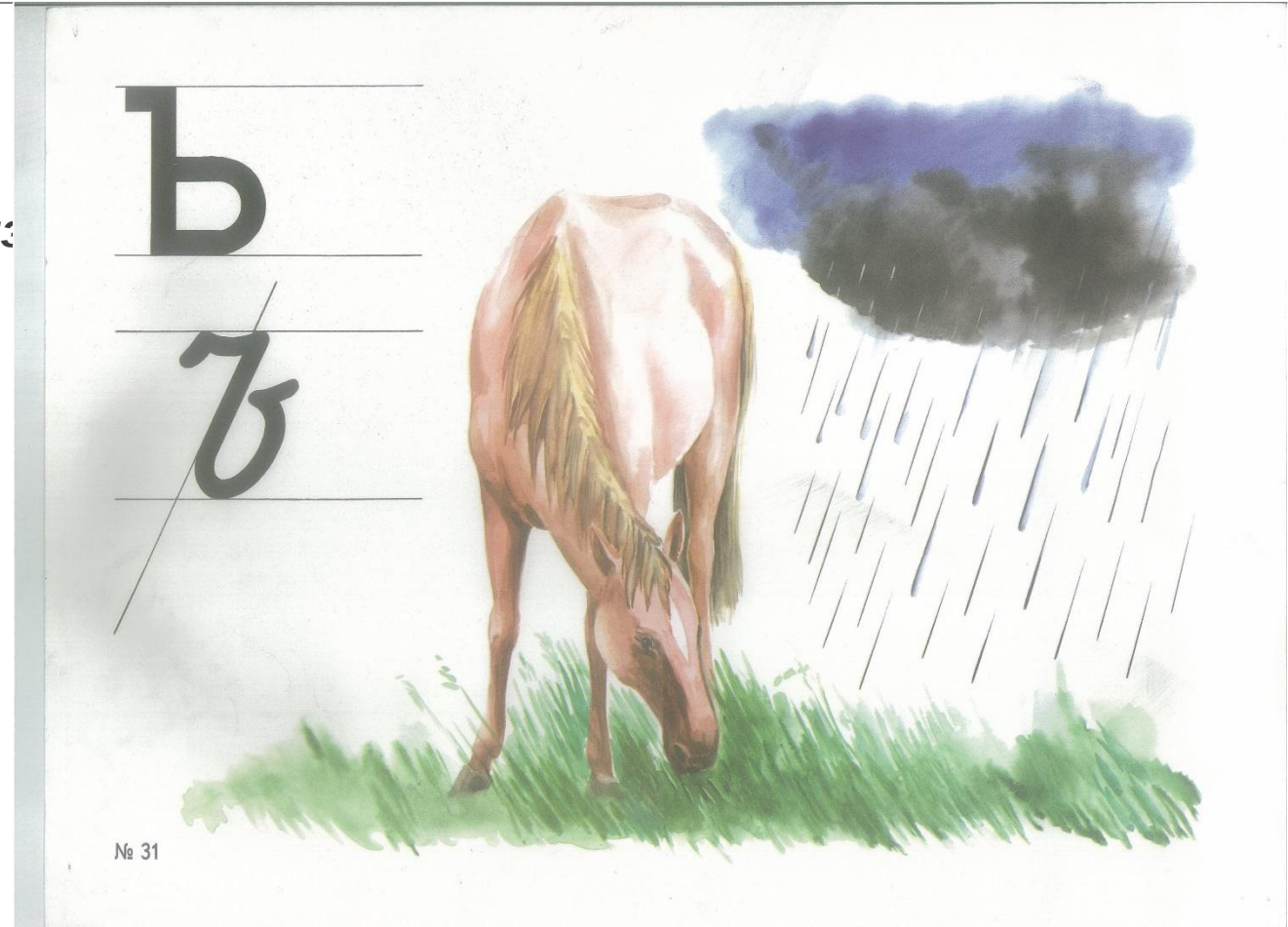
дой.

Ъ ъ

Чаптап көөргө,

Чаш куш оглу сагындырар.

Авайлап алгырып – даа олурган:

Ъ ъ

Ногаан оът – сиген. Шиштээн эът.
Шилги аът. Амданныг аъш-чем.
Суггур чаъс. Каътта инек.

Ëë

Ëзулаза

Ëзулазын

Ëзулуг –ла

Ëнзак болзун!

Ёё

Баштай «Е» - даа базып орда,

Башка ийи кушкаш хонган.

Езуургааннар ону көргөш,

«Ё» деп үжүк чогаадыпкан.

Ёзу
Ёл-ка
Ён-дан

ёзу-чурум
ёзу – чаңчыл

Ю ю

*Чагы чааскаан туруп бээрге,
Чалгааранчыы кончуг боорга
Ойнаар дээрбек кожа каапкан
Топтап көөрге, «Ю» деп үжүк
Тодуу кончуг костүп турган.*

Юю

Кадарарда хоюм чараш,

Харап көөрде, тейим бедик...

Яя

Оң холум быктым орта
төгериктей даяныпкаш,
Оң будум хажыымдыва
Дөгелендир хере тепкеш,
Ямбылангаш,
«Я» деп үжүк болу бердим

Яя

Яя

Яя

ы-яш

а-яс

а-ян

ха-я

Куш уялыг,кижи чурт-туг.

ВЪ

Тыва сөскө биживес

Дыка элдеп демдек бар.

Орус дылдан алган сөскө

Ону бжиир болгай бис.

ВЪ

конь-ки

руоль

сен-

тябрь

Ки-сель

пе-че-нье

ла-

бор

Ф ф

Ийи холуң быктың орта

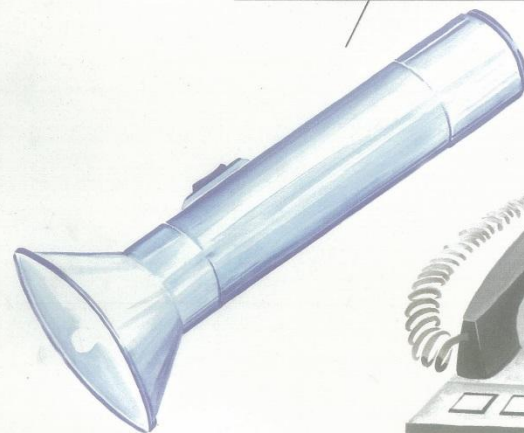
Ийлендир салывыдам.

Кандыг үжүк хевири аа

Карааң орта көстүп кээр-ди

Ф ф

Ф ф

Ф ф

Фа

фу

Фо

фи

Фе

те-ле-фон

фер-ма

фар-тук

фи-зи-ка

фа-ми-ли-я

Цц

«Ц» деп үжүк
Сенчизинде аскан
Эмискиктиг
Элдеп хууң-на.

Цц

ца

це

цу

цо

цы

ци

тан-цы
цирк

кон-церт
цир-куль

Щ щ

*Дыргакка ол
Дыка дөмей.
Дың үш диштиг,
Тывыңар че!*

Щ щ

ще щё щи
щёт-ка борщ плащ